

КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА І МІЖНАРОДНИЙ ПРАВОПОРЯДОК*

Нещодавно вийшло друком монографічне дослідження Михайла Івановича Отроша на тему «Місце і роль Католицької церкви у міжнародному правопорядку». Монографія являє собою солідну, обсягом майже 49 умовних друківаних аркушів, наукову працю і є першим у вітчизняній юридичній науці комплексним дослідженням теоретико-методологічних проблем діяльності Католицької Церкви на міжнародній арені, проведеним з позицій міжнародного права. У цьому ґрунтовному дослідженні проаналізовано місце і роль Католицької Церкви у міжнародному правопорядку від перших століть християнства і до сьогодні, висвітлено правову природу Католицької Церкви та її міжнародно-правову доктрину, аналіз яких проведено на основі офіційних документів Святого Престолу та з урахуванням досягнень світської і церковної науки про діяльність католицизму на міжнародній арені та його вплив на розвиток міжнародного права і міжнародних відносин.

Як справедливо зауважує автор монографії, Католицька Церква, будучи єдиним інтернаціональним організмом, не пов'язана за своєю природою з будь-яким окремим народом чи державою і відноситься до одного з найбільших та найвпливовіших християнських віросповідань. Здійснюючи вселенську духовну місію, Католицька Церква як соціальна структура та особливий правовий порядок, суверенний і зовні незалежний від будь-якої держави, не володіє, однак, якістю міжнародної правосуб'єктності. У взаємовідносинах з іншими учасниками міжнародних відносин Католицьку Церкву

© МЕРЕЖКО Олександр Олександрович – доктор юридичних наук, професор, професор Jindal global university

* Отрош М.І. Місце і роль Католицької церкви у міжнародному правопорядку: монографія. Одеса: Фенікс, 2017. 596 с.

персоніфікує особливий суб'єкт міжнародного права – Святий Престол, який також не є державою, що, однак, не применшує його міжнародно-правового статусу. При цьому природа і характер взаємодії цих двох суб'єктів – Католицької Церкви (як цілого) і Святого Престолу (як частини) такі, що будь-яке право, що визнається за Святим Престолом, одночасно визнається і за Католицькою Церквою і в цьому сенсі розділити їх неможливо, оскільки це суперечить природі цих двох інститутів, які пов'язані один з одним. Не будучи суб'єктом міжнародного права, Католицька Церква в той же час є впливовим фактором міжнародно-правової дійсності, відіграючи тим самим важливу роль у міжнародному правопорядку та посідаючи в ньому особливе і тільки їй властиве місце. На міжнародній арені репрезентується саме її міжнародно-правова доктрина, яка, маючи свої виняткові і притаманні лише їй риси, справляє помітний вплив на розвиток міжнародного права і міжнародних відносин.

В монографії виразно показано, що інтереси Католицької Церкви у відносинах з іншими церквами (окремими католицькими і некатолицькими) та суб'єктами міжнародного права (державами і міжнародними організаціями) забезпечуються як Папою Римським особисто, так і системою підпорядкованих йому органів зовнішніх зносин, що знаходяться на території Держави Міста Ватикан, а саме: Державним секретаріатом та іншими відомствами Римської курії (зокрема Папськими Радами справедливості і мир та «*Cor Unum*»), які діють на підставі делегованих ним Римським понтифіком повноважень у сфері зовнішніх зносин), та закордонними представництвами – апостольськими нунціатурами і представництвами при міжнародних організаціях (місії дипломатичного характеру) та апостольськими делегатурами (місії недипломатичного характеру), а також деякими категоріями інших папських легатів. Зазначені органи та особи представляють Папу Римського в їх офіційних відносинах з державами та іншими суб'єктами міжнародного права, а також з місцевими Церквами, і забезпечують виконання поставлених перед ними понтифіком завдань церковного та політичного характеру з метою захисту прав і законних інтересів Католицької

Церкви у країні перебування чи відповідній міжнародній організації. Діяльність цих органів пов'язана з встановленням і підтриманням, перш за все, за допомогою дипломатичних засобів, офіційних відносин з державами та іншими суб'єктами міжнародного права. Це обумовлює особливості у правовій організації цих органів і переважачій ролі норм міжнародного права у регулюванні діяльності папських місій дипломатичного характеру – нунціатур і представництв при міжнародних організаціях. У свою чергу, католицький єпископат окремої Церкви в особі конференції єпископів певної країни за сприяння апостольської нунціатури чи апостольської делегатури у цій державі також презентує і відстоює інтереси партикулярної Католицької Церкви у відносинах з державною владою та іншими Церквами, що знаходяться на території цієї держави.

Значну увагу автор монографії приділяє аналізу специфіки церковної концепції у сфері захисту прав людини, позиції Католицької Церкви щодо зміцнення миру і безпеки та її внеску в утвердження миру і врегулювання міжнародних спорів, а також всебічно розкриває католицький підхід до розв'язання глобальних проблем у людському суспільстві та ідеї Католицької церкви щодо необхідності реформування засадничих правил та організації міжнародного співтовариства. У монографічному дослідженні докладно аналізується католицька концепція природного міжнародного права, згідно з якою природний закон, гідність і права людини є головними компонентами суспільно-морального порядку, на якому ґрунтується міцний мир між народами. Автор монографії аргументовано доводить, що католицька міжнародно-правова доктрина справляє досить відчутний вплив на розвиток міжнародних відносин. У праці також виразно показано, що Католицька Церква, ґрунтуючись на положеннях католицької концепції природного міжнародного права, бере дієву участь не лише у міжнародній (світській) правотворчості, але й, починаючи з II Ватиканського собору, активно підтримує міжрелігійний та екуменічний діалог, чим робить вагомий внесок в утвердження миру та взаєморозуміння між релігіями і народами.

У кінцевому підсумку можна зробити висновок, що монографія М.І. Отроша є новаторською працею, оскільки в науці міжнародного права бракувало комплексного дослідження Католицької Церкви у міжнародному правопорядку та її міжнародно-правової доктрини. При цьому автор монографії продемонстрував високий теоретичний рівень викладу матеріалу, логічно, повно і всебічно здійснив науковий аналіз ключових проблем предмету дослідження. Переважна більшість положень монографії містить елементи новизни і, поза всіляким сумнівом, є значним внеском у міжнародно-правову доктрину. Праця М.І. Отроша є самостійним завершеним науковим дослідженням, що характеризується не лише новизною, але й актуальністю (з огляду на українсько-ватиканські відносини), і, маючи як теоретичне, так і практичне значення, становитиме інтерес для аналітиків, працівників органів зовнішніх зносин, науковців і викладачів вищих навчальних закладів юридичного і богословського профілю.